

แผนการใช้ที่ดินตำบลบ้านกลาง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

สถานีพัฒนาที่ดินลำพูน
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 6 กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

คำนำ

การจัดทำแผนการใช้ที่ดินดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 72 (1) ที่ได้บัญญัติให้มีการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลบ้านกลาง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ได้นำแนวคิดขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations: FAO) และโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) มาปรับใช้ คือ ความเหมาะสมทางกายภาพ, ความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ, การยอมรับจากสังคม, การสร้างความยั่งยืน ให้สิ่งแวดล้อม และเสนอทางเลือกการใช้ที่ดิน ร่วมกับวิธีการที่เป็นอื่น ๆ เช่น กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) การประเมินคุณภาพที่ดิน เป็นต้น

สถานีพัฒนาที่ดินลำพูน สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 6 ร่วมกับกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน ในการดำเนินงานวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล โดยพิจารณาภาพรวมของสภาพปัญหาในด้านต่างๆ ทั้งด้าน กายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การวางแผนการใช้ที่ดินที่สอดคล้องกับ ศักยภาพของพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ในการระบุปัญหาความต้องการของเกษตรกร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้ สถานีพัฒนาที่ดินลำพูน ได้จัดทำแผนกิจกรรม/โครงการ เพื่อขับเคลื่อนแผนการใช้ ที่ดินให้เป็นรูปธรรมเพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการใช้ที่ดินอย่างถูกต้องเหมาะสม รักษาสภาพแวดล้อม และอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

สถานีพัฒนาที่ดินลำพูน

กันยายน 2567

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญตาราง	ง
สารบัญรูป	จ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน	1-1
1.2 หลักการและเหตุผล	1-1
1.3 วัตถุประสงค์	1-1
1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-2
1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-2
1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล	1-3
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	
2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง	2-1
2.3 สภาพภูมิประเทศ	2-1
2.4 สภาพภูมิอากาศ	2-3
2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน	2-6
2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-10
บทที่ 3 สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ	
3.1 ทรัพยากรป่าไม้	3-1
3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-1
3.3 ทรัพยากรดิน	3-2
บทที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA)	
4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน	4-4
บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน	
5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ	5-1
5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล	5-2
5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน	5-2

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน	
6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	6-1
6.2 แผนการใช้ที่ดิน	6-2
บทที่ 7 การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน	
7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน	7-1
7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน	7-1
7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น	7-2
7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	7-3
เอกสารอ้างอิง	8-1

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดลำพูน	2-4
2-2	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลบ้านกลาง อำเภอมือเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน	2-7
2-3	จำนวนประชากรและครัวเรือนตำบลบ้านกลาง อำเภอมือเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน	2-10
2-4	จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตรตำบลบ้านกลาง อำเภอมือเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ปี 2566	2-11
2-5	รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือนตำบลบ้านกลาง อำเภอมือเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน	2-12
3-1	สมบัติที่ดิน ตำบลบ้านกลาง อำเภอมือเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน	3-3
5-1	ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	5-2
5-2	ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลบ้านกลาง อำเภอมือเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน	5-3
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลบ้านกลาง อำเภอมือเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน	6-5
7-1	กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการใน ปีงบประมาณ 2568-2572	7-5
7-2	สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน	7-9
7-3	เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณโครงการนำร่อง ตำบลบ้านกลาง อำเภอมือเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน แผน 5 ปี (พ.ศ. 2568-2572)	7-11

สารบัญรูป

รูปที่		หน้า
1-1	กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	1-4
2-1	ที่ตั้งและอาณาเขต ตำบลบ้านกลาง อำเภอมือ่งลำพูน จังหวัดลำพูน	2-2
2-2	สมดุคของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดลำพูน	2-5
2-3	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลบ้านกลาง อำเภอมือ่งลำพูน จังหวัดลำพูน	2-9
3-1	ทรัพยากรดิน ตำบลบ้านกลาง อำเภอมือ่งลำพูน จังหวัดลำพูน	3-4
4-1	การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลบ้านกลาง อำเภอมือ่งลำพูน จังหวัดลำพูน	4-3
4-2	ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลบ้านกลาง อำเภอมือ่งลำพูน จังหวัดลำพูน	4-5
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลบ้านกลาง อำเภอมือ่งลำพูน จังหวัดลำพูน	6-7

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1.2 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการวางแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศเรียบร้อยแล้วซึ่งเป็นการวางกรอบเชิงนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาด้านการเกษตรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนและในขณะเดียวกันต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการรักษาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม แต่ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและรักษาฐานการผลิตด้านทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนตลอดห่วงโซ่อุปทาน แผนการใช้ที่ดินระดับตำบลจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานดังกล่าว

ทั้งนี้กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั้งประเทศ ภายในปี 2570 (ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อรักษาเสถียรภาพของทรัพยากรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนภายใต้การพัฒนาด้านต่าง ๆ ของตำบล

1.3.2 เพื่อให้การใช้ที่ดินมีผลตอบแทนสูงสุดต่อหน่วยเนื้อที่อย่างยั่งยืน

1.3.3 เพื่อให้เกิดการกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นและอยู่บนหลักการของโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio - Circular - Green Economy: BCG Model)

1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.4.1 ระยะเวลา 1 ตุลาคม 2566–30 กันยายน 2567

1.4.2 สถานที่ ตำบลบ้านกลาง อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน

1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.5.1 รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทรัพยากร ประกอบด้วย

1) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพการใช้ที่ดิน เขตป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

2) ด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การถือครองที่ดิน ลักษณะทางเศรษฐกิจของตำบล จำนวนประชากร เป็นต้น

3) ด้านนโยบายและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ยุทธศาสตร์ภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล

1.5.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการด้านต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเกษตรกรในตำบล

1.5.3 ประเมินคุณภาพของที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกที่มีมูลค่าของตำบล

1.5.4 สังเคราะห์ข้อมูลจากข้อ 1.5.1 ถึง 1.5.3 เพื่อใช้ประกอบการวางแผนการใช้ที่ดิน

1.5.5 กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

1.5.6 รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น

1.5.7 ปรับปรุง (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินฉบับสมบูรณ์

1.5.8 นำแผนการใช้ที่ดินเข้าสู่คณะกรรมการวิชาการของเขตฯ เพื่อตรวจสอบความครบถ้วน / สมบูรณ์ของเนื้อหาและองค์ประกอบ

1.5.9 เผยแพร่แผนการใช้ที่ดินเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการดำเนินงาน ประกอบด้วย

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำแผนการใช้ที่ดินที่จัดทำขึ้นไปประกอบการจัดทำแผนการพัฒนาของตำบล เพื่อนำไปสู่การของบประมาณที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพด้านการผลิตและสถานภาพของทรัพยากรของตำบล

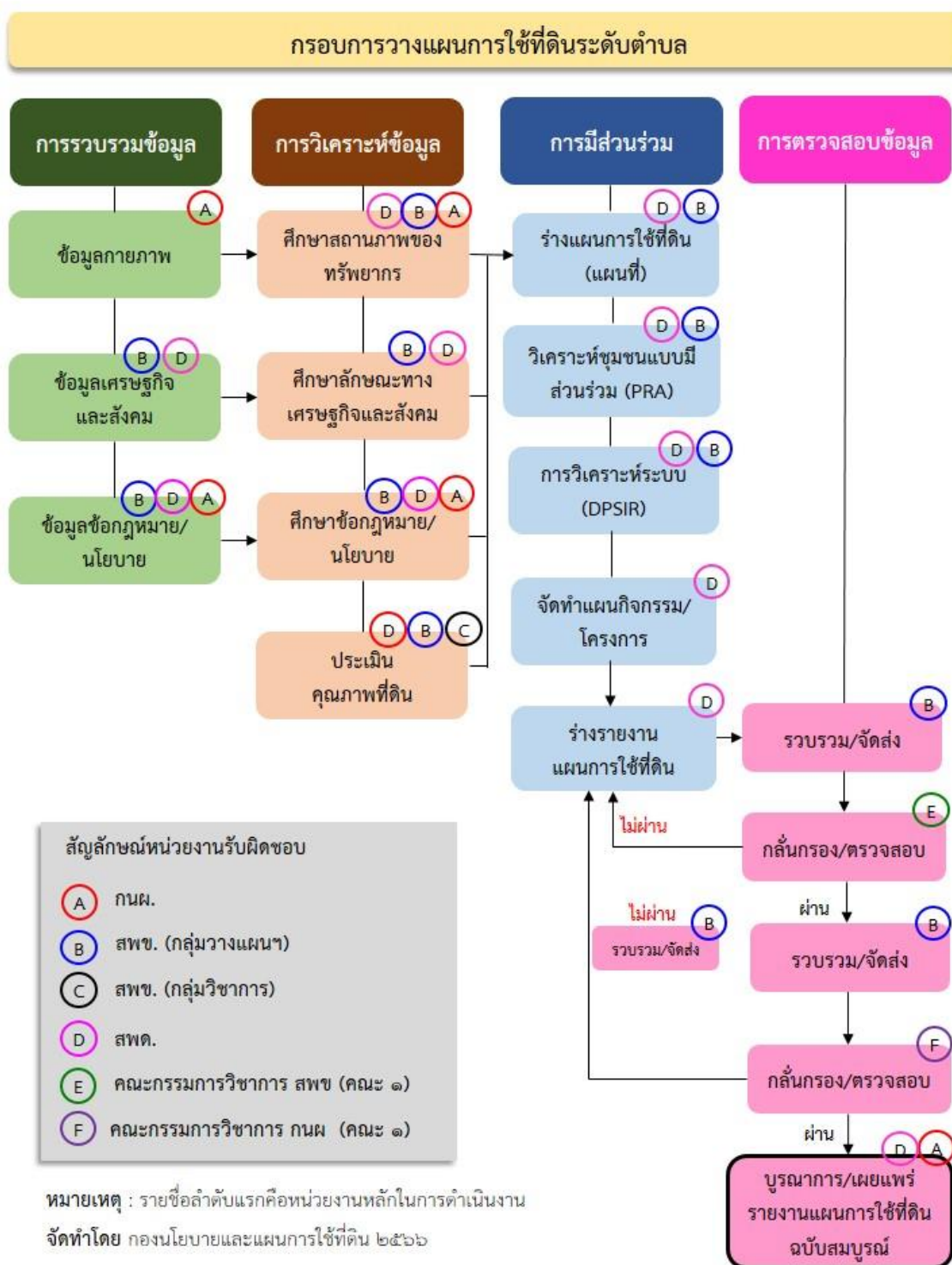
2) กรมพัฒนาที่ดิน โดยสถานีพัฒนาที่ดิน กำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขตและสามารถใช้ประกอบการของบประมาณในพื้นที่อย่างมีหลักการและเป็นที่ยอมรับ

3) หน่วยงานราชการอื่น ๆ สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขต

จากขั้นตอนที่กล่าวข้างต้น สามารถจัดทำกรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลแสดงดังรูปที่ 1-1

1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล

“เมืองอุตสาหกรรมปลอดภัย เศรษฐกิจพัฒนา การศึกษาชั้นนำ วัฒนธรรมดีงาม ธรรมภิบาลเพื่อประชาชน เปี่ยมล้ำคุณภาพชีวิต” (เทศบาลตำบลบ้านกลาง, 2567)

รูปที่ 1-1 กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

บทที่ 2

ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลบ้านกลาง อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอลำพูน มีพื้นที่ประมาณ 20.86 ตารางกิโลเมตร หรือ 13,037 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ (รูปที่ 2-1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลมะเขือแจ้ อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลป่าสัก ตำบลศรีบัวบาน อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลมะเขือแจ้ อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลเหมืองง่า ตำบลเวียงยอง อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน

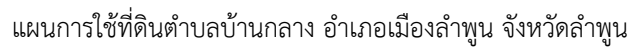
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลบ้านกลาง อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 12 หมู่บ้าน (เทศบาลตำบลบ้านกลาง, 2566) ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านพญาผาบ	หมู่ที่ 7 บ้านร่องส้าว
หมู่ที่ 2 บ้านศรีคำ	หมู่ที่ 8 บ้านแม่ยาก
หมู่ที่ 3 บ้านขี้เหล็ก	หมู่ที่ 9 บ้านกลาง
หมู่ที่ 4 บ้านสันป่าฝ้าย	หมู่ที่ 10 บ้านประตู่โฮง
หมู่ที่ 5 บ้านศรีชุม	หมู่ที่ 11 บ้านหอชัย
หมู่ที่ 6 บ้านหนองเค็ง	หมู่ที่ 12 บ้านแจ่มพัฒนา

2.3 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ทั่วไปส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีสภาพพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ และลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีลำน้ำ ลำห้วยไหลผ่านที่สำคัญ เช่น น้ำแม่กวง น้ำแม่ขาน น้ำแม่วาง น้ำแม่ยาก

2.4 สภาพภูมิอากาศ

จากการศึกษาสถิติภูมิอากาศคาบ 30 ปี พ.ศ. 2537-2566 พบว่า ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 อุณหภูมิ

มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปี 26.5 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 37.7 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 15.2 องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคม

2.4.2 ปริมาณน้ำฝน

มีปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี 1,100.2 มิลลิเมตร มีฝนตกประมาณ 112 วัน เดือนที่มีฝนตกมากที่สุด ในเดือนกันยายน มีปริมาณฝน 219.6 มิลลิเมตร และมีฝนตกประมาณ 17 วัน

2.4.3 สมดุลน้ำเพื่อการเกษตร

จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี พ.ศ. 2537-2566 ณ สถานีตรวจอากาศ จังหวัดลำพูน ได้นำมาวิเคราะห์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาช่วงฤดูกาลเพาะปลูกพืช ตลอดจนช่วงระยะเวลาที่พืชเสี่ยงต่อการขาดน้ำ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ คือ ปริมาณน้ำฝน และศักยภาพการคายระเหยน้ำอ้างอิง (ET_o) ซึ่งคำนวณด้วยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยใช้สมการ Penman-Monteith สามารถสรุปสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรในเขตอาศัยน้ำฝนได้ดังนี้

ช่วงที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช เป็นช่วงที่ดินมีความชุ่มชื้นพอเหมาะต่อการเพาะปลูกพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนเมษายนถึงต้นเดือนพฤศจิกายน

ช่วงที่มีน้ำมากเกินพอ เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าการระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนพฤษภาคมถึงปลายเดือนตุลาคม

ช่วงขาดน้ำ เป็นช่วงฤดูแล้งที่ค่าปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งพืชอาจเสียหายจากการขาดแคลนน้ำได้ ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนพฤศจิกายนถึงต้นเดือนเมษายน (ตารางที่ 2-1 และรูปที่ 2-2)

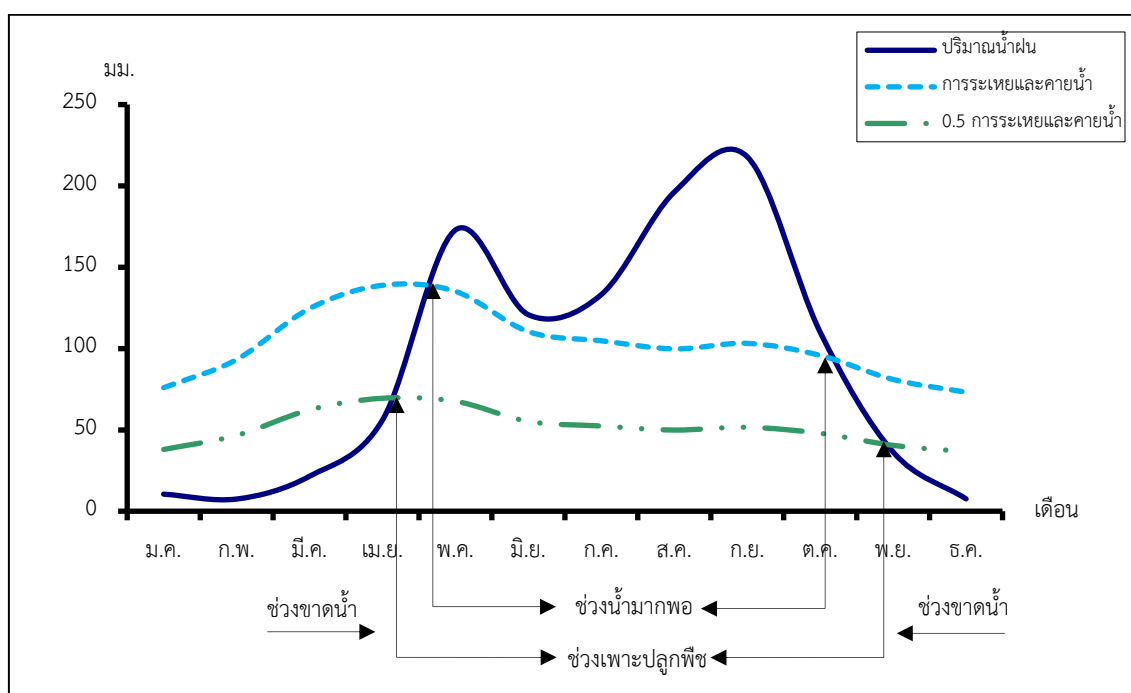
ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดลำพูน¹

เดือน	อุณหภูมิ (°ซ.)			ความชื้นสัมพัทธ์ (%)	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ ² (มม.)	ปริมาณฝนใช้การ ² (มม.)
	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย					
ม.ค.	15.2	30.9	22.3	71.0	10.9	1.7	76.0	10.7
ก.พ.	16.6	34.0	24.7	61.0	7.9	1.3	93.5	7.8
มี.ค.	20.1	36.7	27.9	56.0	22.7	3.0	124.9	21.9
เม.ย.	23.6	37.7	30.0	59.0	56.0	6.2	138.9	51.0
พ.ค.	24.4	35.3	28.9	72.0	176.7	14.7	134.9	126.7
มิ.ย.	24.6	33.9	28.5	75.0	121.5	14.9	110.4	97.9
ก.ค.	24.4	33.2	28.0	77.0	133.5	16.7	104.5	105.0
ส.ค.	24.1	32.6	27.5	80.0	194.3	18.1	100.1	133.9
ก.ย.	23.7	32.5	27.1	83.0	219.6	17.9	103.2	142.4
ต.ค.	22.6	32.0	26.4	82.0	111.8	12.2	95.8	91.8
พ.ย.	19.8	31.3	24.7	79.0	37.7	4.0	81.6	35.4
ธ.ค.	16.5	29.8	22.4	75.0	7.6	1.7	73.5	7.5
เฉลี่ย	21.3	33.3	26.5	72.5	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	1,100.2	112.4	1,237.2	832.0

หมายเหตุ: ¹เป็นสถานีตรวจอากาศที่ใกล้พื้นที่ตำบลมากที่สุด

²จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

ที่มา: กรมอุตุนิยมวิทยา (2566)

รูปที่ 2-2 สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดลำพูน

2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

จากฐานข้อมูลของกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน (2567) พบว่า สภาพการใช้ที่ดินตำบลบ้านกลาง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ซึ่งสำรวจโดยกลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน ประกอบด้วยประเภทการใช้ที่ดินต่าง ๆ ดังนี้

2.5.1 พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 6,214 ไร่ หรือร้อยละ 47.67 ของเนื้อที่ตำบล

2.5.2 พื้นที่เกษตรกรรมมีเนื้อที่ 5,698 ไร่ หรือร้อยละ 43.71 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วยการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) พื้นที่นา มีเนื้อที่ 4,857 ไร่ หรือร้อยละ 37.25 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ นาข้าว นาว่าง นาข้าว+พืชผัก

2) พืชไร่ มีเนื้อที่ 164 ไร่ หรือร้อยละ 1.25 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ไร่ร้าง มันสำปะหลัง

3) ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 32 ไร่ หรือร้อยละ 0.25 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ไม้ฟันต้นผสม ไม้ยืนต้นร้าง/เสื่อมโทรม

4) ไม้ผล มีเนื้อที่ 639 ไร่ หรือร้อยละ 4.91 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ลำไย มะม่วง ไม้ผลผสม

5) พืชสวน มีเนื้อที่ 6 ไร่ หรือร้อยละ 0.05 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ พืชสวนร้าง/เสื่อมโทรม

2.5.3 พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 352 ไร่ หรือร้อยละ 2.69 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง บ่อน้ำในไร่นา อ่างเก็บน้ำ

2.5.4 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 773 ไร่ หรือร้อยละ 5.93 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ พุ่มหญ้าสลับไม้ พุ่ม/ไม้ละเมาะ พุ่มหญ้าธรรมชาติ พื้นที่ถม

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	6,214	47.67
U201	หมู่บ้านบนพื้นราบ	3,497	26.82
U301	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ	118	0.90
U405	ถนน	182	1.40
U500	พื้นที่อุตสาหกรรมร้าง	177	1.36
U501	นิคมอุตสาหกรรม	1,825	14.00
U502	โรงงานอุตสาหกรรม	225	1.73
U601	สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	190	1.46
A	พื้นที่เกษตรกรรม	5,698	43.71
A100	นาร้าง	1,222	9.37
A101	นาข้าว	3,617	27.74
A101+A502	นาข้าว+พืชผัก	18	0.14
A200	ไร่ร้าง	157	1.20
A204	มันสำปะหลัง	7	0.05
A300	ไม้ยืนต้นร้าง/เสื่อมโทรม	5	0.04
A301	ไม้ยืนต้นผสม	27	0.21
A401	ไม้ผลผสม	10	0.08
A407	มะม่วง	23	0.18
A413	ลำไย	606	4.65
A500	พืชสวนร้าง/เสื่อมโทรม	6	0.05

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

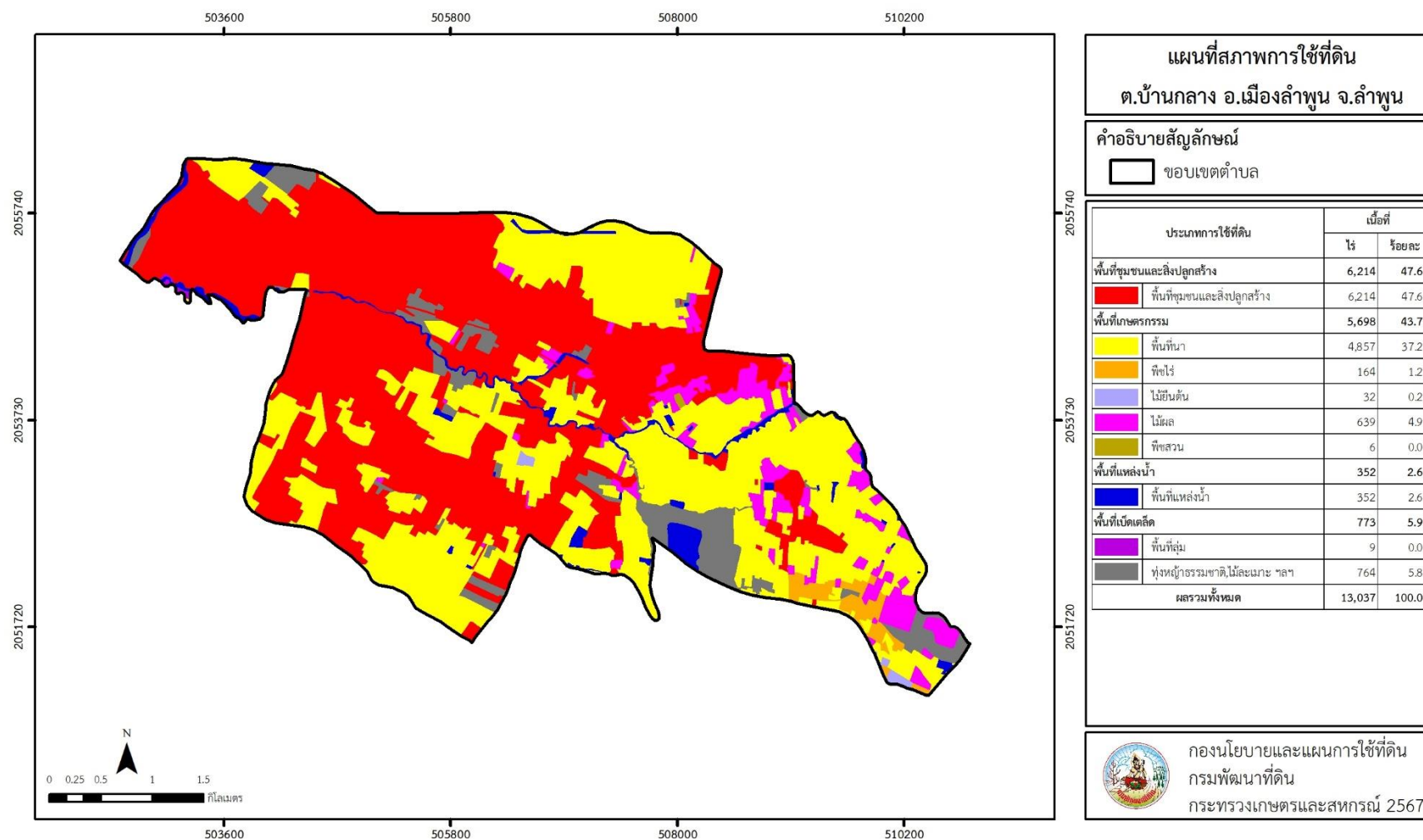
หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	773	5.93
M101	ทุ่งหญ้าธรรมชาติ	249	1.91
M102	ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	327	2.51
M201	พื้นที่ลุ่ม	9	0.77
M401	พื้นที่กองวัสดุ	15	0.11
M405	พื้นที่ถม	173	1.33
W	พื้นที่แหล่งน้ำ	352	2.69
W101	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	162	1.24
W102	หนอง บึง ทะเลสาบ	20	0.15
W201	อ่างเก็บน้ำ	67	0.51
W202	บ่อน้ำในไร่นา	83	0.64
W203	คลองชลประทาน	20	0.15
ผลรวมทั้งหมด		13,037	100.00

ที่มา: กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2567)

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

แผนการใช้ที่ดินตำบลบ้านกลาง อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน

รูปที่ 2-3 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลบ้านกลาง อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน

2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.6.1 ประชากร

จากหลักฐานทะเบียนราษฎร์ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี 2566 พบว่า ประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลบ้านกลาง มีประชากรรวม 11,881 คน แยกเป็นชาย 5,499 คน เป็นหญิง 6,382 คน ความหนาแน่นเฉลี่ย 570 คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 11,617 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 565 ครัวเรือน หรือร้อยละ 4.86 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 11,052 ครัวเรือน หรือร้อยละ 95.14 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-3 และตารางที่ 2-4

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลบ้านกลาง อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน ปี 2566

พื้นที่	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
ตำบลบ้านกลาง	11,617	5,499	6,382	11,881
หมู่ที่ 0 บ้านกลาง	2	33	18	51
หมู่ที่ 1 พญาผาบ	455	276	334	610
หมู่ที่ 2 ศรีคำ	608	493	531	1,024
หมู่ที่ 3 ชี้เหล็ก	470	392	461	853
หมู่ที่ 4 สันป่าฝ้าย	1,861	354	394	748
หมู่ที่ 5 ศรีชุม	332	375	438	813
หมู่ที่ 6 หนองเค็ง	3,123	897	1,074	1,971
หมู่ที่ 7 ร่องส้าว	1,058	756	885	1,641
หมู่ที่ 8 แม่ยาก	1,504	698	810	1,508
หมู่ที่ 9 กลาง	718	422	475	897
หมู่ที่ 10 ประตู่โขง	617	378	488	866
หมู่ที่ 11 หอชัย	538	200	236	436
หมู่ที่ 12 แจ่มพัฒนา	331	225	238	463

ที่มา : กรมการปกครอง (2567)

ตารางที่ 2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตรตำบลบ้านกลาง อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน ปี 2566

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ¹⁾	11,617	100.00
- จำนวนครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร ²⁾	565	4.86
- จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ และจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียน	11,052	95.14

ที่มา : 1) กรมการปกครอง (2567)

2) กรมส่งเสริมการเกษตร (2567)

2.6.2 การถือครองที่ดิน

ตำบลบ้านกลาง อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน มีเนื้อที่รวมทั้งหมด 13,037 ไร่ มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 11,617 ครัวเรือน (ตารางที่ 2-4) จากการวิเคราะห์พบการถือครองที่ดินเฉลี่ยครัวเรือนละ 1.12 ไร่ จากข้อมูลสภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบันของตำบลมีเนื้อที่เกษตรกรรม 5,698 ไร่ หรือร้อยละ 43.71 ของเนื้อที่ตำบล และเมื่อนำมาประเมินพบการถือครองที่ดินทางการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 10.08 ไร่

2.6.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพในตำบลบ้านกลาง อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา และปลูกไม้ผล โดยจำนวนครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 565 ครัวเรือน (ตารางที่ 2-4) มีการใช้ที่ดินสำหรับปลูกข้าวมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาได้แก่ ลำไย เกษตรกรยังมีการเลี้ยงสัตว์เพื่อจำหน่าย และบริโภคในครัวเรือน

2.6.4 ด้านรายได้-รายจ่าย

จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน ของกรมพัฒนาชุมชน ปี 2567 พบว่า รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 284,624.11 บาท รายได้บุคคลเฉลี่ยปีละ 90,518.58 บาท รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 186,662.23 บาท รายจ่ายบุคคลเฉลี่ยปีละ 59,363.91 บาท เมื่อพิจารณาจะเห็นว่ารายได้ครัวเรือนมากกว่ารายจ่ายครัวเรือนปีละ 97,961.88 บาท และรายได้บุคคลมากกว่ารายจ่ายบุคคลปีละ 31,154.67 บาท ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-5

แผนการใช้ที่ดินตำบลบ้านกลาง อำเภอมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

ตารางที่ 2-5 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลบ้านกลาง อำเภอมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ปี 2565

ตำบล/หมู่บ้าน	แหล่งรายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)				รายได้เฉลี่ย (บาท/ปี)		รายจ่ายเฉลี่ย (บาท/ปี)	
	อาชีพหลัก	อาชีพรอง	รายได้อื่น	ทำ-หาเอง	ครัวเรือน	บุคคล	ครัวเรือน	บุคคล
ตำบลบ้านกลาง	238,577.61	16,694.99	23,266.84	6,084.68	284,624.11	90,518.58	186,662.23	59,363.91
หมู่ที่ 1 พญาผาบ	176,369.09	1,390.91	19,265.45	7,927.27	204,952.73	71,570.79	154,911.82	54,096.19
หมู่ที่ 2 ศรีคำ	130,069.29	26,687.86	21,500.00	14,785.71	193,042.86	62,560.19	115,690.71	37,492.36
หมู่ที่ 3 ชีเหล็ก	192,346.43	28,876.79	25,116.07	2,696.43	249,035.71	74,378.67	178,540.18	53,324.00
หมู่ที่ 4 สันป่าฝ้าย	170,433.27	5,644.86	41,335.51	2,694.39	220,108.04	61,977.79	107,150.36	30,171.28
หมู่ที่ 5 ศรีชุม	477,151.35	24,462.16	20,391.89	15,410.81	537,416.22	145,780.06	145,150.27	39,373.61
หมู่ที่ 6 หนองเค็ง	221,098.22	7,199.01	15,150.99	1,738.12	245,186.34	91,379.41	227,320.75	84,721.02
หมู่ที่ 7 ร่องสาว	160,245.83	26,040.00	24,584.58	4,499.58	215,370.00	64,854.20	188,109.25	56,645.19
หมู่ที่ 8 แม่ยาก	252,131.39	17,788.32	22,286.86	2,633.58	294,840.15	92,644.72	243,103.65	76,388.07
หมู่ที่ 9 กลาง	243,096.77	9,000.00	16,855.38	5,956.99	274,909.14	102,883.50	217,370.97	81,350.10
หมู่ที่ 10 ประตู่โขง	321,485.04	15,102.36	20,396.06	6,066.93	363,050.39	109,518.76	280,260.63	84,544.18
หมู่ที่ 11 หอชัย	217,472.22	25,361.11	58,402.78	3,729.17	304,965.28	104,559.52	271,448.61	93,068.10
หมู่ที่ 12 แจ่มพัฒนา	251,117.72	6,577.22	17,743.29	45.57	275,483.80	87,402.49	66,782.34	21,187.97

ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน (2567)

บทที่ 3

สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

การศึกษาสถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรดิน ซึ่งเป็นทรัพยากรกายภาพที่สำคัญต่อการทำการเกษตร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทราบว่าทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดปัจจุบันมีสถานะอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผน การใช้ที่ดินซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม รวมถึงมาตรการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

3.1.1 ป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

1) ป่าอนุรักษ์ ไม่พบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตวนอุทยาน เขตห้ามล่าสัตว์ป่า) ในพื้นที่

2) ป่าสงวนแห่งชาติ ได้มีการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มีนาคม 2535 และ 17 มีนาคม 2535 แบ่งออกเป็น 3 เขต ประกอบด้วย เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) และเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) จากการวิเคราะห์ข้อมูล ไม่พบพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่

3.1.2 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 28 พฤษภาคม 2528) จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่ คือ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5 เนื้อที่ 13,037 ไร่

ทั้งนี้ เนื้อที่ดังกล่าวข้างต้นคำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเนื้อที่เบื้องต้นเท่านั้น ไม่สามารถใช้อ้างอิงได้ทางกฎหมาย

3.2 ทรัพยากรน้ำ

3.2.1 ปริมาณน้ำฝน พบว่า ในพื้นที่ตำบลบ้านกลาง มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในคาบ 30 ปี พ.ศ. 2537-2566 มีปริมาณน้ำฝนรวม 1,100.2 มิลลิเมตรต่อปี

3.2.2 น้ำผิวดิน หมายถึง แม่น้ำลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ และแหล่งน้ำสาธารณะอื่นๆ ที่อยู่ภายในผืนแผ่นดิน ในพื้นที่ตำบลบ้านกลาง มีแหล่งน้ำผิวดินธรรมชาติ ได้แก่ น้ำแม่กวง น้ำแม่ยาก และเหมืองร่องส้าว

3.2.3 น้ำบาดาล จากฐานข้อมูลของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2566) พบว่า ตำบลบ้านกลาง มีจำนวนบ่อบาดาลราชการจำนวน 21 บ่อ และจำนวนบ่อบาดาลเอกชนจำนวน 1 บ่อ

3.3 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน พบหน่วยแผนที่ดินทั้งหมด 4 หน่วยแผนที่ดิน และหน่วยพื้นที่เบ็ดเตล็ด 1 หน่วยแผนที่ ดังนี้

3.3.1 ดินในพื้นที่ลุ่ม มี 3 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

- 1) หน่วยแผนที่ดิน Lp-silA ชุดดินลำนาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 579 ไร่ หรือร้อยละ 4.44 ของเนื้อที่ตำบล
- 2) หน่วยแผนที่ดิน Sai-sIA ชุดดินสันทราย มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 7,089 ไร่ หรือร้อยละ 54.37 ของเนื้อที่ตำบล
- 3) หน่วยแผนที่ดิน Sai-pic-sIA ดินสันทรายที่มีศิลาแลงอ่อน มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 859 ไร่ หรือร้อยละ 6.59 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.2 ดินในพื้นที่ดอน มี 1 หน่วยแผนที่ดิน คือ หน่วยแผนที่ดิน Sp-sLB/d3c ชุดดินสันป่าตอง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ และพบมวลสารพอกหรือสารเม็ดกลมของเหล็กที่ความลึก 50-100 เซนติเมตร มีเนื้อที่ 224 ไร่ หรือร้อยละ 1.72 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.3 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มี 1 หน่วยแผนที่ คือ หน่วยแผนที่ดิน U พื้นที่ชุมชน มีเนื้อที่ 4,286 ไร่ หรือร้อยละ 32.88 ของเนื้อที่ตำบล

ไม่พบปัญหาทรัพยากรดินทางการเกษตรตามสภาพธรรมชาติในพื้นที่ รายละเอียดของสมบัติดิน ตำบลบ้านกลาง อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน ดังแสดงในตารางที่ 3-1 และแผนที่แสดงในลักษณะของชุดดิน (รูปที่ 3-1)

แผนการใช้ที่ดินตำบลบ้านกลาง อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน

ตารางที่ 3-1 สมบัติดิน ตำบลบ้านกลาง อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน

หน่วยแผนที่ดิน	ความลาดชัน (%)	ความลึก (ซม.)	การระบายน้ำ	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน (cmol/kg)	ความอิ่มตัวเบส (%)	ปฏิกิริยาดิน		ค่าการนำไฟฟ้า (dS/m)	ความลึกของชั้นจาโรไซด์ (ซม.)	เนื้อที่	
							ดินบน	ดินล่าง			ไร่	ร้อยละ
Lp-silA	0-2	>150	ค่อนข้างเลว	ปานกลาง	<10	35-75	5.5-6.5	4.5-6.5	<2	-	579	4.44
Sai-pic-sIA	0-2	>150	ค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	35-75	5.0-7.0	5.0-8.0	<2	-	859	6.59
Sai-sIA	0-2	>150	ค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	35-75	5.0-7.0	5.0-8.0	<2	-	5,918	45.39
Sai-sIA*	0-2	>150	ค่อนข้างเลว	ปานกลาง	<10	35-75	5.0-7.0	5.0-8.0	<2	-	1,171	8.98
Sp-sIB/d3c	2-5	>150	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.5-6.5	4.5-5.5	<2	-	224	1.72
U	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4,286	32.88
รวมทั้งหมด											13,037	100.00

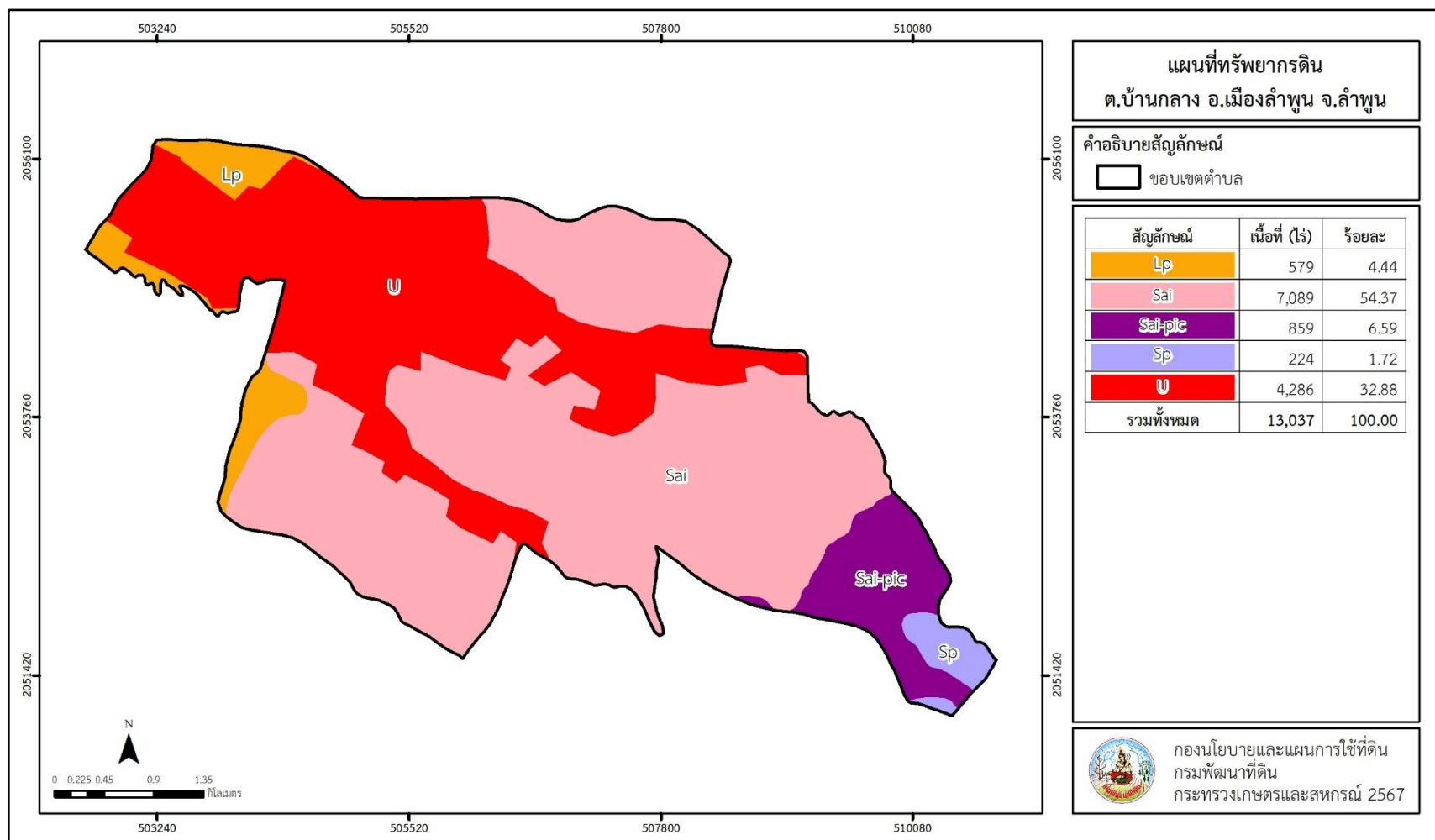
หมายเหตุ: 1. * หมายถึง หน่วยแผนที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่างจากหน่วยแผนที่ดินเดียวกัน

2. เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ที่มา: กองสำรวจและวิจัยทรัพยากรดิน กรมพัฒนาที่ดิน (2566)

แผนการใช้ที่ดินตำบลบ้านกลาง อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน

รูปที่ 3-1 ทรัพยากรดิน ตำบลบ้านกลาง อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน

บทที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA)

4.1. การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2567 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

4.1.1 ปัญหาหลักของตำบลบ้านกลาง คือ

- 1) ขาดแคลนน้ำและแหล่งน้ำกักเก็บน้ำทางการเกษตร
- 2) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์

4.1.2 ความต้องการของชุมชน เกษตรกร และเทศบาลตำบลบ้านกลาง มีความต้องการ 2 ประการ คือ

- 1) แก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ
- 2) แก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของดิน

ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาด้านกายภาพ โดยระบบ DPSIR มีรายละเอียดดังนี้

1) แรงขับเคลื่อน (Driver) มี 3 ประการ คือ

- 1.1) การใช้ที่ดินไม่เหมาะสมกับศักยภาพ
- 1.2) การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ
- 1.3) ขาดแคลนน้ำ

2) แรงกดดัน (Pressure) ที่เกิดจากปัจจัยขับเคลื่อน มี 2 ประการ คือ

- 2.1) ความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร
- 2.2) การขาดมาตรการปรับปรุงบำรุงดินที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่

3) สภาวะ (State) ที่เกิดแรงกดดัน มี 3 ประการ คือ

- 3.1) ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร
- 3.2) ความเสื่อมโทรมของดิน
- 3.3) ขาดแคลนแรงงาน

4) ผลกระทบ (Impact) ที่ปรากฏในพื้นที่ มี 3 ประการ คือ

- 4.1) ผลผลิตพืชต่ำ
- 4.2) รายได้ลดลง ไม่เพียงพอต่อการใช้ชีวิต
- 4.3) มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต

5) การตอบสนอง (Response) ของรัฐในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต มีดังนี้

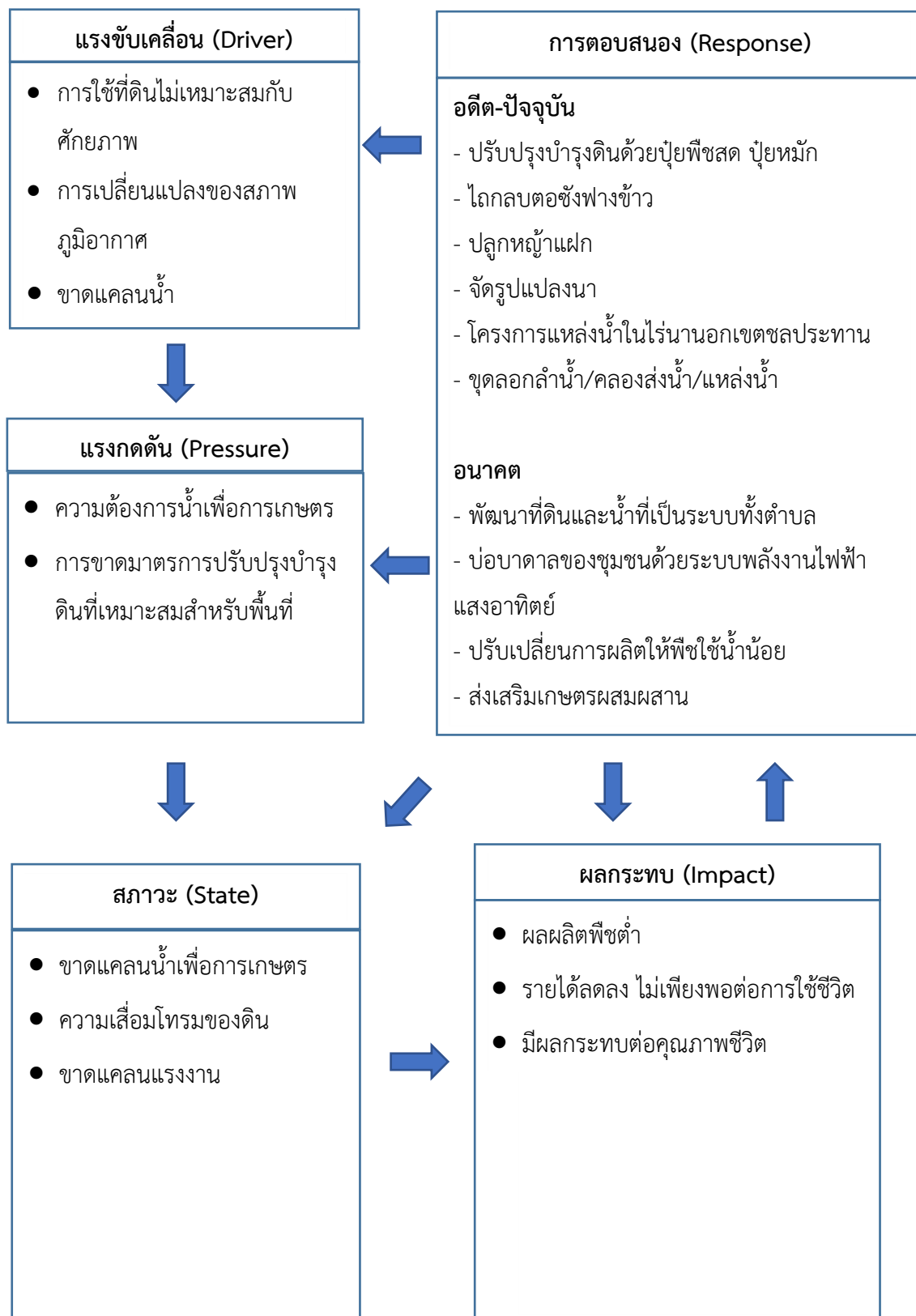
อดีต-ปัจจุบัน

- ปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยหมัก
- ไถกลบตอซังฟางข้าว
- ปลุกหญ้าแฝก ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน รักษาความชื้นและกักเก็บน้ำ
- จัดรูปแบบนา
- โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
- ขุดลอกลำน้ำ/คลองส่งน้ำ/แหล่งน้ำ

อนาคต

- พัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบทั้งตำบล
- บ่อบาดาลของชุมชน
- ปรับเปลี่ยนการผลิตให้พืชใช้น้ำน้อย
- ส่งเสริมเกษตรผสมผสาน

ดังมีรายละเอียดในรูปที่ 4-1

รูปที่ 4-1 การวิเคราะห์สถานการณ์ระบบ DPSIR ของตำบลบ้านกลาง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน มีการเพาะปลูกพืช ดังนี้

4.2.1 พื้นที่ลุ่ม

1) ข้าวนาปี เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปีในช่วงฤดูฝน โดยปลูกระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน และจะเก็บเกี่ยวช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม พันธุ์ข้าวที่ปลูก ได้แก่ ข้าวเหนียวพันธุ์ กข 6 และสันป่าตอง 1

2) ข้าวนาปรัง เกษตรกรจะปลูกข้าวข้าวนาปรังในช่วงฤดูแล้ง โดยสูบน้ำจากคลองส่งน้ำระหว่างเดือนมกราคมถึงเมษายน แต่จะมีปัญหาการขาดแคลนน้ำ พันธุ์ข้าวที่ปลูก ได้แก่ ข้าวเหนียวพันธุ์ กข 6 และสันป่าตอง 1

4.2.2 พื้นที่ดอน

ลำไย เกษตรกรจะผลิตลำไยเฉพาะในฤดู โดยอาศัยน้ำฝนและอ่างเก็บน้ำ โดยช่วงลำไยในฤดูปกติจะเก็บเกี่ยวตั้งแต่เดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคม

(รูปที่ 4-2)

แผนการใช้ที่ดินตำบลบ้านกลาง อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน

เดือน ระบบเกษตร	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
บริเวณพื้นที่ราบลุ่ม												
ข้าวนาปี						พันธุ์ กข 6 สันป่าตอง 1						
ข้าวนาปรัง	พันธุ์ กข 6 สันป่าตอง 1											
บริเวณพื้นที่ดอน												
ลำไย	ลำไย พันธุ์ อีตอ											

รูปที่ 4-2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลบ้านกลาง อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน

บทที่ 5

การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ

การประเมินคุณภาพที่ดินหรือการประเมินความเหมาะสมของที่ดิน สอดคล้องตามหลักการของ FAO Framework ค.ศ. 1983 ซึ่งการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ เป็นการประเมินศักยภาพของที่ดินว่าที่ดินนั้น ๆ เหมาะสมมากหรือน้อยเพียงใดสำหรับการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ หรือการปลูกพืชต่าง ๆ โดยพิจารณาจาก สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช สมบัติดินที่ได้จำแนกไว้ในแต่ละตำบล ร่วมกับการจัดการพื้นที่ เช่น ระบบชลประทาน พื้นที่ที่ยกร่อง การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น และนอกจากนี้พิจารณาความต้องการปัจจัยต่อการปลูกพืชแต่ละชนิด สอดคล้องตามหลักการของ FAO ได้แก่ ความต้องการด้านพืช ความต้องการด้านการจัดการ ความต้องการด้านการอนุรักษ์ (บัณฑิตและคำรณ, 2542) รายละเอียดดังตารางที่ 5-1

ระดับความเหมาะสมของที่ดินได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลดิน การจัดการที่ดิน หรือดินที่มีลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นตามสภาพภูมิประเทศ (ซึ่งจะเรียกรวมว่าหน่วยที่ดิน) ลักษณะภูมิอากาศ พิจารณาร่วมกับระดับความต้องการปัจจัยต่อการเจริญเติบโตของพืชแต่ละชนิด หลังจากนั้นดำเนินการประเมินคุณภาพที่ดิน ซึ่งสามารถจำแนกระดับความเหมาะสมของที่ดินได้เป็น 4 ชั้น ได้แก่ เหมาะสมสูง (S1) เหมาะสมปานกลาง (S2) เหมาะสมเล็กน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) โดยที่

S1: ไม่มีข้อจำกัดด้านที่ดินตามปัจจัยที่ใช้พิจารณา

S2: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ง่ายหรือข้อจำกัดอาจไม่ส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของพืชอย่างชัดเจน

S3: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ยาก ควรปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชชนิดอื่นหรือกิจกรรมอื่น (ส่วนใหญ่เป็นลักษณะทางกายภาพ)

N: มีข้อจำกัดที่พัฒนาหรือปรับปรุงที่ดินได้ยากมาก หากจะดำเนินการพัฒนาหรือปรับปรุงต้องใช้ต้นทุนสูงหรือเครื่องจักรขนาดใหญ่ แนะนำให้ปรับเปลี่ยนการผลิต

ตารางที่ 5-1 ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

คุณภาพที่ดิน (Land Quality)	คุณลักษณะที่ดินตัวแทน (Land Characteristics)	ระดับความเหมาะสม (Land Suitability Rating)
1. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		
1.1. การหยั่งลึกของรากพืช (r)	ความลึกของดิน	S1
1.2. ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m)	ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปี	S2m
1.3. ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o)	สภาพการระบายน้ำของดิน	S2o
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		S2om
2. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		
2.1. สภาพการเขตกรรม (k)	ชั้นความยากง่ายในการเขตกรรม (ดินบน)	S1
2.2. ศักยภาพการใช้เครื่องจักรกล (w)	ความลาดชันของพื้นที่	S3w
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		S3w
3. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		
3.1 ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e)	ความลาดชันของพื้นที่	S3e
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		S3e
ความเหมาะสมด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละหน่วยที่ดินโดยรวม		S3ew

5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล

พืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกของตำบล ได้แก่ ข้าว ลำไย ข้าวโพด ยางพารา อ้อย พืชผัก

5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน

การประเมินคุณภาพที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือก ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ได้ผลการประเมินคุณภาพที่ดิน ดังตารางที่ 5-2

ตารางที่ 5-2 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลบ้านกลาง อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน

หน่วยที่ดิน	ข้าว	ลำไย	ข้าวโพด	ยางพารา	อ้อย	พืชผัก
Lp-silA	S2n	S3o	S3o	S3o	S2ons	N
Sai-pic-sIA	S2ns	S3o	S3o	S3o	S2ons	N
Sai-sIA	S2ns	S3o	S3o	S3o	S2ons	N
Sai-sIA	S2n	S3o	S3o	S3o	S2ons	N
Sp-sIB/d3c	S3o	S2ns	S2ns	S2ns	S2ns	S2ns

หมายเหตุ: * หมายถึง หน่วยแผนที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่างจากหน่วยแผนที่ดินเดียวกัน

ความหมายของสัญลักษณ์แสดงข้อจำกัดชั้นความเหมาะสม

e = ความเสียหายจากการกัดกร่อน

w = ศักยภาพการใช้เครื่องจักร

r = สภาวะการหยั่งลึกของราก

z = สารพิษ

x = การมีเกลือมากเกินไป

m = ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช

o = ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช

n = ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร

s = ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร

บทที่ 6

แผนการใช้ที่ดิน

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

ตามที่กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “เป็นองค์การอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั่วประเทศ ภายในปี 2570 (ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

การวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลเป็นการวางกรอบและนโยบายการการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งมีความละเอียดและเฉพาะเจาะจงมากกว่าแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศ ที่ใช้เป็นกรอบนโยบายการพัฒนาพื้นที่ระดับประเทศ เป็นการกำหนดแนวทางใช้ที่ดินให้ตรงกับศักยภาพโดยเฉพาะทางด้านการเกษตร และนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ทั้งนี้การใช้ขอบเขตการปกครองในระดับตำบลจะนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีเป้าหมายและทิศทางสอดคล้องตามบริบทของแต่ละตำบล และมีผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแผนการใช้ที่ดินในระดับที่ใหญ่กว่านี้อาจไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมเนื่องจากเป็นแผนงานสำหรับนำไปใช้ปฏิบัติงานเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในภาพรวม

ทั้งนี้แผนการใช้ที่ดินเป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม โดยได้นำฐานข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจภาคสนาม การศึกษาด้านกายภาพ ได้จาก การวิเคราะห์สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับการพิจารณาลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอุทยานแห่งชาติ เขตป่าสงวนแห่งชาติ และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่มีมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน มติคณะรัฐมนตรีเรื่องการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น ประกอบกับการพิจารณาจากทิศทางตามกรอบนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตการใช้ที่ดินภายในพื้นที่ตำบล เช่น ยุทธศาสตร์ของจังหวัด ร่วมกับความต้องการของท้องถิ่น สามารถกำหนดแนวทางการใช้ที่ดินตามศักยภาพของทรัพยากร เพื่อการรักษาคุณภาพของลักษณะทางนิเวศวิทยาและ

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลนี้ ส่วนหนึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) ทำการสังเคราะห์ข้อมูลทุกด้านเพื่อให้ได้เขตการใช้ที่ดินที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ต่อไป

6.2 แผนการใช้ที่ดิน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม พบว่าแผนการใช้ที่ดินตำบลบ้านกลาง อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน สามารถกำหนดออกเป็น 5 เขตหลัก ได้แก่ เขตป่าไม้ เขตเกษตรกรรม เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง เขตแหล่งน้ำ และเขตพื้นที่อื่น ๆ มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 6-1 และรูปที่ 6-1)

6.2.1 เขตป่าไม้ เป็นเขตพื้นที่ที่อยู่ในเขตป่าตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี ได้แก่ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อุทยานแห่งชาติ เขตป่าไม้ถาวร หรืออยู่ในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 1A 1B หรือ 2 พื้นที่ในเขตนี้ส่วนใหญ่ยังคงสภาพเป็นป่าไม้ บางบริเวณได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบที่ไม่เหมาะสม ไม่เป็นไปตามมาตรการหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ของที่ดินหรือทรัพยากรป่าไม้ของพื้นที่นั้น ๆ ประกอบด้วย 1 เขตรอง ได้แก่ เขตพื้นฟูธรรมชาติ มีเนื้อที่ 1 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตพื้นฟูธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 1300) มีเนื้อที่ 1 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีการบุกรุก แฉ้วางพื้นที่ป่าไม้ และเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นอย่างอื่น ส่วนใหญ่เพื่อทำการเกษตร

6.2.2 เขตเกษตรกรรม เป็นพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งในที่นี้ คือ พื้นที่ที่อยู่นอกเขตที่มีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ซึ่งรัฐได้กำหนดเป็นพื้นที่ทำกิน มีการออกเอกสารสิทธิซึ่งรวมถึงพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมด้วย เขตนี้รวมถึงการทำกิจกรรมภาคการเกษตรอื่นที่นอกเหนือจากการปลูกพืชด้วย ประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตเกษตรกรรมขั้นดี และเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง มีเนื้อที่ 5,530 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 42.42 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตเกษตรกรรมขั้นดี พื้นที่เขตนี้มีศักยภาพในการผลิตมากที่สุดในตำบล เนื่องจากมีระบบชลประทาน สามารถส่งน้ำช่วยในการปลูกพืชเพื่อทำการเกษตรนอกฤดูฝน โดยเฉพาะข้าวนาปรัง และพืชอายุสั้นได้เป็นอย่างดี และนอกจากนี้พบว่าดินในพื้นที่เขตนี้มีสมบัติที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชแยกตามชนิดพืช ส่งผลให้มีศักยภาพของที่ดินที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกในระดับสูงถึงปานกลาง มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2110) มีเนื้อที่ 2,947 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 22.60 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการทำนาในระดับเหมาะสมสูงถึงปานกลาง และปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวโดยส่วนใหญ่เป็นลักษณะ นาปีตามด้วยนาปรัง และบางพื้นที่ทำนาปีตามด้วยพืชฤดูแล้งชนิดต่าง ๆ เช่น แตงโม เป็นต้น

(2) เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2120) มีเนื้อที่ 102 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.78 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูกได้แก่ ลำไย

(3) เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2130) มีเนื้อที่ 9 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.07 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น โดยไม้ยืนต้นที่ปลูกได้แก่ สัก

(4) เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2140) มีเนื้อที่ 10 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.08 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ โดยพืชไร่ที่ปลูกได้แก่ ข้าวโพด

2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง พื้นที่เขตนี้มีศักยภาพในการผลิตรองจากเขตเกษตรกรรมชั้นดี ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) และเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) เป็นเขตที่มีการบริหารจัดการด้านทรัพยากรน้ำโดยเฉพาะระบบชลประทาน มีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม ดัดข้อจำกัดจากลักษณะดิน ซึ่งมีสมบัติดินที่ไม่เหมาะสมบางประการ ทั้งนี้ในเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) หากมีการปรับปรุงบำรุงดินหรือปรับโครงสร้างของพื้นที่ให้เหมาะสม เช่น ยกร่อง จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำประเภทต่าง ๆ สามารถยกระดับเป็นเขตกรรมชั้นดีได้ เนื่องจากมีการบริหารจัดการด้านทรัพยากรน้ำไว้แล้ว โดยเฉพาะระบบชลประทาน มีรายละเอียดดังนี้

- เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2211) มีเนื้อที่ 5 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.04 ของเนื้อที่ตำบล และปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวโดยส่วนใหญ่เป็นลักษณะ นาปีตามด้วยนาปรัง

- เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2212) มีเนื้อที่ 448 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 3.44 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูกได้แก่ ลำไย

- เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2213) มีเนื้อที่ 12 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.09 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น โดยไม้ยืนต้นที่ปลูกได้แก่ สัก

- เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2214) มีเนื้อที่ 157 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.20 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ โดยพืชไร่ที่ปลูกได้แก่ ข้าวโพด

- เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ 2215) มีเนื้อที่ 6 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.05 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชผัก ไม้ดอก หรือเกษตรผสมผสาน โดยพืชที่ปลูกได้แก่ ผักกวางตุ้ง ผักสลัด กระเทียม หอมแดง เป็นต้น

(2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) เป็นเขตที่ทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ซึ่งส่งผลให้มีข้อจำกัดต่อการเพาะปลูกพืชด้านความชื้นที่พืชนำไปใช้ประโยชน์ ในส่วนของที่ดินมีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับสูงถึงปานกลาง และนอกจากนี้พบว่าดินในพื้นที่เขตนี้มีสมบัติที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชแยกตามชนิดพืช มีรายละเอียดดังนี้

- เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2221) มีเนื้อที่ 1,785 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 13.70 ของเนื้อที่ตำบล และปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

- เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2222) มีเนื้อที่ 38 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.29 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูกได้แก่ ลำไย

- เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2223) มีเนื้อที่ 11 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.08 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น โดยไม้ยืนต้นที่ปลูกได้แก่ ยางพารา

6.2.3 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 6,568 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 50.38 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 3 เขตรอง ได้แก่ เขตชุมชน/สถานที่ราชการ เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต และเขตการใช้พื้นที่เฉพาะ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตชุมชน/สถานที่ราชการ (สัญลักษณ์ 3100) มีเนื้อที่ 6,026 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 46.22 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินชุมชนและที่อยู่อาศัย มีทั้งประเภทชุมชนเมือง ชุมชนชนบท และที่ตั้งของสถาบันและสถานที่ราชการต่าง ๆ

(2) เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต (สัญลักษณ์ 3200) มีเนื้อที่ 433 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 3.32 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินประเภทโรงงานอุตสาหกรรม แหล่งรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรประเภทต่าง ๆ

(3) และเขตการใช้พื้นที่เฉพาะ (สัญลักษณ์ 3300) มีเนื้อที่ 109 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.84 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินที่นอกเหนือจาก 2 เขตดังกล่าวข้างต้น เช่น สถานที่พักผ่อน ท้องเที่ยว สวนสาธารณะ รีสอร์ท ระบบขนส่งมวลชน โบราณสถาน เป็นต้น

6.2.4 เขตแหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 288 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 2.21 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และเขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 4100) มีเนื้อที่ 118 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.91 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นลักษณะของแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น ห้วยหนอง คลอง แม่น้ำ เป็นต้น

(2) เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น (สัญลักษณ์ 4200) มีเนื้อที่ 170 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.30 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เช่น คลองชลประทาน อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

6.2.5 เขตพื้นที่อื่น ๆ (สัญลักษณ์ 5000) มีเนื้อที่ 650 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 4.99 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่มีลักษณะการใช้ที่ดินที่มีความเฉพาะ เช่น ที่ทิ้งขยะ เป็นต้น

ตารางที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลบ้านกลาง อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน

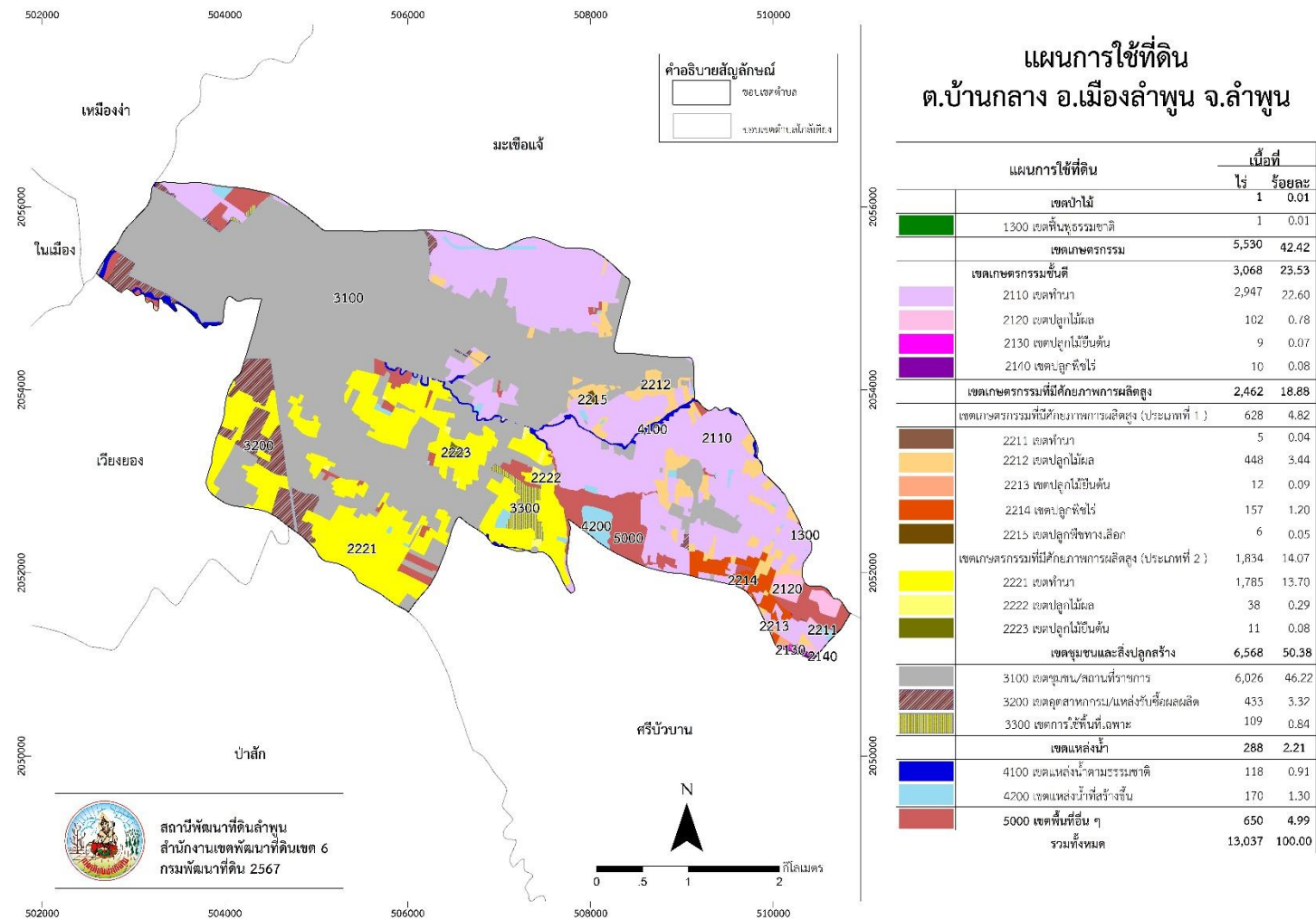
แผนการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
เขตป่าไม้	1	0.01
1300 เขตพื้นฟูธรรมชาติ	1	0.01
เขตเกษตรกรรม	5,530	42.42
เขตเกษตรกรรมชั้นดี	3,068	23.53
2110 เขตทำนา	2,947	22.60
2120 เขตปลูกไม้ผล	102	0.78
2130 เขตปลูกไม้ยืนต้น	9	0.07
2140 เขตปลูกพืชไร่	10	0.08
เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง	2,462	18.88
<u>เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1)</u>	<u>628</u>	<u>4.82</u>
2211 เขตทำนา	5	0.04
2212 เขตปลูกไม้ผล	448	3.44
2213 เขตปลูกไม้ยืนต้น	12	0.09
2214 เขตปลูกพืชไร่	157	1.20
2215 เขตปลูกพืชทางเลือก	6	0.05
<u>เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2)</u>	<u>1,834</u>	<u>14.07</u>
2221 เขตทำนา	1,785	13.70
2222 เขตปลูกไม้ผล	38	0.29
2223 เขตปลูกไม้ยืนต้น	11	0.08
เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	6,568	50.38
3100 เขตชุมชน/สถานที่ราชการ	6,026	46.22
3200 เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต	433	3.32
3300 เขตการใช้พื้นที่เฉพาะ	109	0.84

ตารางที่ 6-1 (ต่อ)

แผนการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
เขตแหล่งน้ำ	288	2.21
4100 เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ	118	0.91
4200 เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	170	1.30
5000 เขตพื้นที่อื่น ๆ	650	4.99
รวม	13,037	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

รูปที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

บทที่ 7

การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ภายหลังการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลบ้านกลาง อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน แล้วจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำเป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2568 ถึง 2572

7.1.2 นำแผนการใช้ที่ดินตำบลบ้านกลางไปเสนอต่อเทศบาลตำบลบ้านกลาง เพื่อมีมติให้ความร่วมมือในกับกรมพัฒนาที่ดินดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผน และได้รับการเชื่อมโยงสู่แผนพัฒนาตำบล

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินลำพูน เสนอเป้าหมายและงบประมาณให้รายงานมายังกรมพัฒนาที่ดิน

7.1.4 กรมพัฒนาที่ดินพิจารณาสนับสนุนงบประมาณกิจกรรมและโครงการตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดิน

7.1.5 สถานีพัฒนาที่ดินลำพูน นำเสนอต่อที่ประชุมจังหวัด/อำเภอ เพื่อสร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานอื่น นำโครงการภายใต้หน่วยงานมาพัฒนาพื้นที่ตามแผนการใช้ที่ดินกำหนด

7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน

งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ (ตารางที่ 7-1)

เขตเกษตรกรรม

1) เขตทำนา มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

1.1) การปรับปรุงบำรุงดิน

1.1.1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์

1.1.2) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด

1.1.3) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด

1.1.4) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร

1.1.5) การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์

1.1.6) การรณรงค์ไถกลบตอซัง

1.2) การบริหารจัดการน้ำ

1.2.1) การก่อสร้างระบบกระจายน้ำด้วยพลังงานไฟฟ้าแสงอาทิตย์

- 1.3) การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน
 - 1.3.1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
 - 1.3.2) การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

2) เขตปลูกพืชไร่ เขตปลูกไม้ผล และเขตปลูกไม้ยืนต้น มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

- 2.1) การปรับปรุงบำรุงดิน
 - 2.1.1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์
 - 2.1.2) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด
 - 2.1.3) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด
 - 2.1.4) การพัฒนาเกษตรกรผู้ใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
 - 2.1.5) การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์
 - 2.2) การบริหารจัดการน้ำ
 - 2.2.1) การก่อสร้างระบบกระจายน้ำด้วยพลังงานไฟฟ้าแสงอาทิตย์
 - 2.3) การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน
 - 2.3.1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
 - 2.3.2) การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ
- (ตารางที่ 7-1)

7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินการของหน่วยงานอื่น (ตารางที่ 7-2)

การดำเนินงานของหน่วยงานอื่น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่ทางหน่วยงานอื่นได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการนั้น ๆ (ตารางที่ 7-2)

7.3.1 เขตเกษตรกรรม

1) เขตทำนา มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้

- 1.1) ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชหลังนาและหาตลาดรองรับ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดลำพูน/สำนักงานสหกรณ์จังหวัดลำพูน)
- 1.2) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการใช้พันธุ์ข้าว (กรมการข้าว)
- 1.3) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการรักษาพันธุ์ข้าวและการจัดการโรค/แมลง (กรมการข้าว)
- 1.4) ถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (กรมการข้าว)
- 1.5) ส่งเสริมระบบเกษตรแบบแปลงใหญ่ (กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการข้าว)

2) เขตปลูกพืชไร่ เขตปลูกไม้ผล และเขตปลูกไม้ยืนต้น มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้

2.1) ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาตลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสมและต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดลำพูน/สำนักงานสหกรณ์จังหวัดลำพูน)

2.2) การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices : GAP) (กรมวิชาการเกษตร)

2.3. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้การทำการเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร)

2.4) สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาล ธนากรน้ำใต้ดิน (หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา/กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)

2.5) ส่งเสริมระบบเกษตรแบบแปลงใหญ่ (กรมส่งเสริมการเกษตร)

7.3.2 เขตแหล่งน้ำ มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้ สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ ระบบส่งน้ำ อุโมงค์น้ำใต้ดิน (สำนักงานชลประทานลำพูน) (ตารางที่ 7-2)

7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการดำเนินการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เทศบาลตำบลบ้านกลาง เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2567 ได้มีความต้องการของประชาชนที่ต้องการให้ดำเนินการเกี่ยวกับแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ดินเสื่อมโทรม การฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน เปลี่ยนกิจกรรมการผลิตพืชให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ของตำบลบ้านกลาง กรมพัฒนาที่ดินได้วิเคราะห์เบื้องต้น ดังต่อไปนี้

ปัญหาของตำบลบ้านกลางในภาพรวมจะสรุปได้ว่า มีปัญหาสำคัญ 2 ประการ คือ (1) ปัญหาการขาดแคลนน้ำ และ (2) ปัญหาดินเสื่อมโทรมขาดความอุดมสมบูรณ์ และปัญหารองลงมา คือ การขาดองค์ความรู้การจัดการดินและน้ำที่ถูกต้อง โดยปัญหาดังกล่าวนี้นำผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของราษฎรในชุมชนโดยรวม

ในกรณีของการขาดแคลนนํ้า นั้น เกิดปัญหาในพื้นที่เขตชลประทานเนื่องจากตำบลบ้านกลางจะได้รับน้ำจากอ่างเก็บน้ำในช่วงปลายสายของการให้น้ำ ทำให้น้ำจากอ่างเก็บน้ำไหลมาไม่ถึงในพื้นที่ตำบลบ้านกลาง และผลจากการที่ประชากรเพิ่มขึ้นเนื่องจากมีเขตชุมชนหรือเขตอุตสาหกรรมจำนวนมาก ทำให้มีการใช้น้ำเพิ่มขึ้น รวมทั้งเหตุการณ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เช่น ปริมาณฝนน้อยกว่าปกติ ฝนทิ้งช่วง จนเกิดความแห้งแล้ง การขาดแคลนน้ำจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจึงมีข้อเสนอเร่งด่วน คือ “การจัดการน้ำ” โดยวิธีการต่าง ๆ ให้เพียงพอแก่ความต้องการ ประเด็นหลักจากข้อเสนอให้แก้ไขปัญหาเรื่องขาดแคลนน้ำ จะสรุปได้ว่ามี 3 ประการ คือ (1) การขุดลอกแหล่งน้ำในปัจจุบัน

ซึ่งรวมถึงอ่างเก็บน้ำ ฝายกั้นน้ำ ลำเหมือง ลำน้ำอิง เป็นต้น (2) ขุดเจาะบ่อบาดาล และ(3) ก่อสร้างคลองส่งน้ำเพื่อการกระจายน้ำด้วยระบบพลังงานไฟฟ้าแสงอาทิตย์

เพื่อตอบสนองข้อเสนอดังกล่าวทั้ง 3 ประการนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นที่มีอยู่ในปัจจุบันแล้วสรุปได้ว่า “ไม่สามารถดำเนินการแก้ปัญหาหมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่งหรือใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งแล้วจะแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำทั้งตำบลช่วยยาบได้โดยสิ้นเชิง”

การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำจะต้องดำเนินการทั้งตำบลควบคู่กันทั้งปัญหาการใช้ที่ดินกับปัญหาการขาดแคลนน้ำในพื้นที่ โดยจัดทำโครงการ “การพัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบ”

ในกรณีของปัญหาความเสื่อมโทรมของที่ดินนั้น เนื่องจากดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งมีการใช้ที่ดินติดต่อกันเป็นเวลานาน ทำให้โครงสร้างของดินได้มีการเปลี่ยนแปลง ในพื้นที่ที่มีการไถพรวนด้วยเครื่องจักรกลติดต่อกันเป็นเวลานาน ทำให้ดินแน่นตัว น้ำในดินและอากาศในดินที่เคยมีอยู่สูญหายไป ส่วนธาตุอาหารและอินทรีย์วัตถุ ก็มีปริมาณลดลงเช่นเดียวกัน เนื่องจากพืชนาไปใช้ และอินทรีย์วัตถุได้สลายตัวไป และการขาดองค์ความรู้ในการจัดการดินและน้ำที่ถูกต้องและเหมาะสม ดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมองค์ความรู้ในการปรับปรุงบำรุงดินที่ถูกต้อง สนับสนุนการใช้ปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ และการวิเคราะห์ดินเพื่อส่งเสริมให้มีการใช้ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดินในพื้นที่มากขึ้น

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2568-2572

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
1. เขตทำนา เนื้อที่ 4,737 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	428,050
	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	17,500
	1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	29,750
	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	300
	1.4 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	6,500
	1.5 การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์	340,000
	1.6 การรณรงค์เฝ้าติดตาม	34,000
	2. การบริหารจัดการน้ำ	2,000,000
	2.1 การก่อสร้างระบบกระจายน้ำด้วยพลังงานไฟฟ้าแสงอาทิตย์	2,000,000
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	495,000
	3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	120,000
	3.2 การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ	375,000

ตาราง 7-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
2. เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 588 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	398,600
	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	17,500
	1.2 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	6,500
	1.3 การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์	340,000
	1.4 การจัดหาปุ๋ยโดโลไมท์	34,000
	1.5 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	600
	2. การบริหารจัดการน้ำ	2,000,000
	2.1 การก่อสร้างระบบกระจายน้ำด้วยพลังงานไฟฟ้าแสงอาทิตย์	2,000,000
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	495,000
	3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	120,000
	3.2 การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ	375,000

แผนการใช้ที่ดินตำบลบ้านกลาง อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน

ตาราง 7-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
3. เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 32 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	398,600
	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	17,500
	1.2 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	6,500
	1.3 การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์	340,000
	1.4 การจัดหาปุ๋ยโดโลไมท์	34,000
	1.5 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	600
	2. การบริหารจัดการน้ำ	2,000,000
	2.1 การก่อสร้างระบบกระจายน้ำด้วยพลังงานไฟฟ้าแสงอาทิตย์	2,000,000
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	495,000
	3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	120,000
	3.2 การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ	375,000

ตาราง 7-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
4. เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 167 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	496,650
	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	17,500
	1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	29,750
	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	300
	1.4 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	6,500
	1.5 การจัดหาปุ๋ยอินทรีย์	34,000
	1.6 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	600
	1.7 การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์	340,000
	1.8 การรณรงค์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	68,000
	2. การบริหารจัดการน้ำ	2,000,000
	2.1 การก่อสร้างระบบกระจายน้ำด้วยพลังงานไฟฟ้าแสงอาทิตย์	2,000,000
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	495,000
	3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	120,000
	3.2 การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ	375,000

หมายเหตุ: งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

ตารางที่ 7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
1. เขตเกษตรกรรม	1. ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชหลังนาและหาตลาดรองรับ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดลำพูน/สำนักงานสหกรณ์จังหวัดลำพูน)
1.1 เขตทำนา เนื้อที่ 4,737 ไร่	2. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการใช้พันธุ์ข้าว (กรมการข้าว)
	3. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการป้องกันกำจัดศัตรูข้าวและการจัดการโรค/แมลง (กรมการข้าว)
	4. ถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (กรมการข้าว)
	5. ส่งเสริมระบบเกษตรแบบแปลงใหญ่ (กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการข้าว)
1.2 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 588 ไร่	1. ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาตลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสมและ
1.3 เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 32 ไร่	ต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดลำพูน/สำนักงานสหกรณ์จังหวัดลำพูน)
1.4 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 167 ไร่	2. การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP) (กรมวิชาการเกษตร)
	3. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร)
	4. สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาล (หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา/กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)
	5. ส่งเสริมระบบเกษตรแบบแปลงใหญ่ (กรมส่งเสริมการเกษตร)

ตารางที่ 7-2 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
2. เขตแหล่งน้ำ เนื้อที่ 288 ไร่	1. โครงการออกแบบการปรับเปลี่ยนการใช้น้ำเพื่อการเกษตรตามนโยบาย (กรมชลประทาน) 2. โครงการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นพื้นที่รับน้ำ (กรมชลประทาน) 3. โครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาแหล่งน้ำชลประทาน (กรมชลประทาน) 4. โครงการพัฒนาระบบชลประทานด้วยนวัตกรรม (กรมชลประทาน) 5. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการกักเก็บน้ำ (กรมชลประทาน) 6. โครงการพัฒนาโครงการชลประทานเดิม (กรมชลประทาน) 7. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการส่งและระบายน้ำ (กรมชลประทาน) 8. โครงการจัดรูปที่ดินและจัดระบบน้ำในพื้นที่ชลประทานเดิม (กรมชลประทาน)

แผนการใช้ที่ดินตำบลบ้านกลาง อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน

ตาราง 7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณโครงการนำร่อง ตำบลบ้านกลาง อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน แผน 5 ปี (พ.ศ. 2568-2572)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วย นับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงาน รับผิดชอบ
			2568	2569	2570	2571	2572		2568	2569	2570	2571	2572		
1. การปรับปรุงบำรุงดิน														2,483,850	
เขตเกษตรกรรม	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	ราย	50	50	50	50	50	250	17,500	17,500	17,500	17,500	17,500	87,500	พด.
เขตทำนา/เขตปลูกพืชไร่	1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	ตัน	1	1	1	1	1	5	29,750	29,750	29,750	29,750	29,750	148,750	พด.
เขตทำนา/เขตปลูกพืชไร่/ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	ไร่	200	200	200	200	200	1,000	300	300	300	300	300	1,500	พด.
เขตเกษตรกรรม	1.4 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	กลุ่ม	2	2	2	2	2	10	6,500	6,500	6,500	6,500	6,500	32,500	พด.
เขตทำนา/เขตปลูกพืชไร่/ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	1.5 การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์	แห่ง	1	1	1	1	1	5	340,000	340,000	340,000	340,000	340,000	1,700,000	พด.
เขตปลูกพืชไร่/ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	1.6 การจัดหาปุ๋ยโดโลไมท์	ตัน	20	20	20	20	20	100	34,000	34,000	34,000	34,000	34,000	170,000	พด.
เขตปลูกพืชไร่/ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	1.7 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	ไร่	40	40	40	40	40	200	600	600	600	600	1,200	3,600	พด.
เขตทำนา	1.8 การส่งเสริมโกลบตอซัง	ไร่	200	200	200	200	200	1,000	68,000	68,000	68,000	68,000	68,000	340,000	พด.

แผนการใช้ที่ดินตำบลบ้านกลาง อำเภอมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

ตาราง 7-3 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วย นับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงาน รับผิดชอบ	
			2568	2569	2570	2571	2572		2568	2569	2570	2571	2572			
	2. การบริหารจัดการน้ำ														10,000,000	
เขต เกษตรกรรม	2.1 การก่อสร้างระบบ กระจายน้ำด้วยพลังงาน ไฟฟ้าแสงอาทิตย์	ประมาณ การ	-	-	-	-	-	-	2,000,000	2,000,000	2,000,000	2,000,000	2,000,000	10,000,000	พด.	
	3. การฟื้นฟูและป้องกัน การชะล้างพังทลายของ ดิน														2,595,000	
เขต เกษตรกรรม, เขตแหล่งน้ำ	3.1 การปลูกหญ้าแฝก เพื่อการอนุรักษ์ดินและ น้ำ	กล้า	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	500,000	120,000	120,000	120,000	120,000	120,000	720,000	พด.	
เขตทำนา	3.2 การจัดระบบ อนุรักษ์ดินและน้ำ	ไร่	150	150	150	150	150	750	375,000	375,000	375,000	375,000	375,000	1,875,000	พด.	
	รวมเป้าหมาย ดำเนินงานและ งบประมาณ														15,078,850	

หมายเหตุ: งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง. 2567. รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2566). แหล่งที่มา : <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableTemplate/Area/statpop>. 1 มีนาคม 2567.

กรมการพัฒนาชุมชน. 2567. ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล ปี 2565. แหล่งที่มา : <https://ebmn.cdd.go.th/>. 25 กุมภาพันธ์ 2567.

กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2567. ปริมาณน้ำและจำนวนบ่อบาดาล ปี 2565. แหล่งที่มา : <http://app.dgr.go.th/newpasutara/xml/search.php>, 26 พฤษภาคม 2567.

กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน. 2567. แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ปี 2566 (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน. 2567. แผนที่ทรัพยากรดิน (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2566. จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำแนกรายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567). แหล่งที่มา : <http://mvos2.gistda.or.th/>. 1 มีนาคม 2567.

กรมอุตุนิยมวิทยา. 2567. สถิติภูมิอากาศคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2537-2566). กรมอุตุนิยมวิทยา กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กรุงเทพฯ.

บัณฑิต ดันศิริ และ คำรณ ไทรพิภ. 2542. คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน (Qualitative Land Evaluations) สำหรับพืชเศรษฐกิจ. กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

เทศบาลตำบลบ้านกลาง. 2567. **วิสัยทัศน์ พันธกิจ**. แหล่งที่มา: <http://www.banklanglp.go.th/main/index.php?modules=vision>, 1 พฤษภาคม 2567.

กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์